(Corrected as per Speaking to Minutes order dated 09.12.2025, in Bold)

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY
CIRCUIT BENCH AT KOLHAPUR
CIVIL APPELLATE JURISDICTION

WRIT PETITION NO. 9833 OF 2024

Amar Jaggnath Lavate … Petitioner
Age – 42 years. Occ. Service,
A/p. Village Lote, Tal. Khed, Dist. Ratnagiri

Versus

1. The Education Officer (Secondary),
Zilla Parishad, Ratnagiri
Having office at Dr. Ambedkar Bhavan,
Mal Naka, Ratnagiri – 415 612.

2. The Head Master,
Nutan Vidyalaya, Lote,
(Now changed to Kavita Vinod Saraf High School, Lote) Tal. Khed. Dist. Ratnagiri

3. The President / Secretary,
Jijamata Shikshan Prasarak Mandal,
Lote, Tal. Khed, Dist. Ratnagiri, … Respondents

…………..

Mr. Prajakt M. Arjunwadkar a/w Dhananjay A. Utture for the Petitioner.
Mr. A.P. Vanarase, AGP for the Respondent -State.

…………..

Coram : M. S. Karnik &
Ajit B. Kadethankar, JJ.

Date : December 03, 2025.

ORAL JUDGMENT :- (Per Ajit B. Kadethankar, J.)

1. Heard learned counsel for the petitioner and the learned Assistant Government Pleader.

2. Rule. Rule is made returnable forthwith. Considering the prayers made in the petition, we have taken up this matter for final disposal, by consent of the parties.

3. The petitioner has put forth the following prayers in his writ petition.

> *"(a) This Hon'ble Court may be pleased to issue writ of Mandamus or any other appropriate writ or direction in nature of writ of mandamus and be further pleased to hold and declare that impugned oral communication and Order passed by Respondent Nos.2 and 3 declaring Petitioner as surplus and further impugned communication and Order dt. 07.11.2023 passed by Respondent No. 1, directing absorption of Petitioner in Late Ravbahadur Bapusaheb Kdam Vidyalaya Talvatpalata, Tal.-Khed, Dist.- Ratnagiri is illegal and unconstitutional and in contravention to the provisions of Rule 26 (1) and (2)of Maharashtra Employees Private School (Conditions of Service) Rules, 1981 (herein after referred to as Rules of 1981;*
>
> *(b) This Hon'ble Court may be pleased to issue writ of Certiorari or any other appropriate writ or direction in nature of writ of certiorari and be further pleased to quash and set aside impugned oral communication and Order passed by Respondent No.2 and 3 declaring Petitioner as surplus and further be pleased to quash and set aside impugned communication and Order dt. 07.11.2023 passed by Respondent No. 1, directing absorption of Petitioner in Late Ravbahadur Bapusaheb Kdam Vidyalaya Talvatpalata, Tal.-Khed, Dist.- Ratnagiri;"*

4. **Subject-matter**: Petitioner- who is an employee of a private school, is declared 'Surplus employee' by the Education Officer and directions are also issued to absorb the petitioner in another school. This is done vide an order dated 7th November 2023 passed by the Education Officer. The petitioner contends that the said order is illegal and hence, the present petition is filed for seeking the prayers as prayed in the Writ Petition.

5. The Petitioner would intensely attempt to convince this Court as to the merits of the case. He would submit that in fact the Petitioner could neither have been declared surplus nor there was an occasion to get him absorbed in a different school. Mr. Arjunwadkar, learned Counsel for the Petitioner would submit that the respondent authorities have taken undue advantage of the facts and by creating incorrect record, the petitioner is declared to be surplus. He would submit that the Petitioner could demonstrate how the consideration applied by the respondent authorities is erroneous in view of the real facts of the matter.

6. This is typical litigation amongst the school management, its employee also inevitably concerning the authorities under the Zilla Parishads and/or the State government. Generally following are the commonly seen issues arising out of the service terms and the school

administration :-

(i) Seniority,
(ii) Declaration as Surplus,
(iii) Absorption,
(iv) Approval to appointment,
(v) Approval to transfer,
(vi) Pension related issues,
(vii) Salary/Honorarioum related issues,
(viii) Conversion from service status,
(ix) Application of reservation roaster,
(x) Application of Staffing Pattern
(xi) Condonation of service gaps,
(xii) Shalarth Identity issues
(xiii) Workload issues
(xiv) Upgradation issues etc.

And such all matters and issues other than mentioned in the Section 9 of the Maharashtra Private Schools (Conditions of Services) Regulation Act 1977.

7. These all issues necessarily involve disputed questions of facts. Most of the issues arise due to change in the School Management which either affect or influence the service condition of an employee. Even while the School Managements support the claim of its employees, the objections raised by the government/ zilla parishad authorities raise such issues either which are factually incorrect or are

raised without considering the development in law. Inaction on the part of the Authorities to process the claims and to keep lingering the claims/proposals also jeopardies the interest of the Managements as also of the employees.

8. The net result of all this is the parties are constrained to approach this court u/a 226 of the Constitution of India. This Court at number of times has expressed its anguish and displeasure over there being no mechanism to address the disputed questions of facts pertaining to the service litigation of the employees of the private schools as also the controversy of the School Managements with the Government/ Zilla Parishad Authorities. Present is also the same case wherein disputed questions of facts are placed before us to solve and answer u/a 226 of the Constitution.

9. During the course of hearing, we have been apprised about a Government Resolution dated 27th March 2024 passed by the Government of Maharashtra – School Education and Sports Department.

10. Preface to the GR dated 27th March 2024 States :-

"महाराष्ट्र खाजगी शाळांमधील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) विनियमन अधिनियम, १९७७ मधील कलम ८ अन्वये शाळा न्यायधिकरणाची तरतूद करण्यात आली आहे. शाळा न्यायाधिकरणाच्या अधिकारक्षेत्रात न येणाऱ्या तक्रारीवर कार्यवाही करण्यासाठी सद्यस्थितीत कोणतीही औपचारीक व्यवस्था अस्तित्वात नाही. खाजगी अनुदानित/विना अनुदानित/अंशता अनुदानित शाळेतील शिक्षक व

शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या व शिक्षण संस्थांच्या अर्जावर क्षेत्रीय अधिकारी यांनी दिलेल्या आदेशाविरुध्द अपील/तक्रार दाखल करण्याची व्यवस्था नसल्यामुळे न्यायालयीन प्रकरणांची संख्या वाढत असल्याचे निदर्शनास आले आहे. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाविरुध्द दाखल करण्यात आलेल्या याचिका क्रमांक ११६१३/२०१४ व २५२७/२०१७ मध्ये निर्णय देताना मा. न्यायालयाने शालेय शिक्षण विभागास देखील तक्रार निवारण यंत्रणा निर्माण करण्याचे निर्देश दिले आहेत. उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या दि.१८ डिसेंबर, २०१८ च्या शासन निर्णयान्वये शिक्षक/शिक्षकेतर कर्मचारी व अधिकारी यांच्या तक्रारीवर कार्यवाहीसाठी तक्रार निवारण समिती गठीत करण्यात आली आहे त्याच धर्तीवर शालेय शिक्षण विभागातील खाजगी अनुदानित/विना अनुदानित/अशंतः अनुदानित शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या तक्रारीवर कार्यवाही करण्यासाठी या विभागाने दि. २० जुलै २०१९, दि. २९ ऑगस्ट २०१९ च्या शासन निर्णयान्वये व दि ०१ ऑक्टोबर २०१९ शासन शुध्दीपत्रकान्वये तक्रार निवारण समित्या गठीत करण्यात आलेल्या आहेत तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल करण्यात आलेली रिट याचिका क्र.११८२/२०२४ मध्ये निर्णय देतांना मा. उच्च न्यायालयाने तक्रार निवारण यंत्रणेत सुधारणा करण्याचे निर्देश दिले आहेत त्याअनुषंगाने शालेय शिक्षण विभागातील खाजगी अनुदानित /विना अनुदानित/ अशंतः अनुदानित, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या व शिक्षण संस्थांच्या तक्रारीवर कार्यवाही करण्यासाठी सुधारीत तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकरण वाचा येथील शासन निर्णयान्वये गठीत करण्यात आली होती.

परंतू त्यामध्ये मा. मुंबई, उच्च न्यायालयातील रिट याचिका क्र. ११८२/२०२४ मधील वेळोवेळी दिलेल्या निर्देशानुसार वाचा येथील शासन निर्णय अधिक्रमित करून अधिक विस्तृत स्वरुपात सूचनांचा समावेश असलेला शासन निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती."

11. As such, while adjudicating the Writ Petition No. 11613 of 2014 and 2527 of 2017 this court has directed the School Education department of the Government of Maharashtra to formulate a mechanism for grievance redressal of the employees in the private school. Pursuant to that the Higher and Technical department issued Government Resolution dated 18th December 2018 for working out the

grievances raised by the teaching and non-teaching employees and officers falling under the services of Higher and Technical Education Department.

12. Following the Government Resolution dated 18th December 2018 issued by the Higher and Technical Department of the State, the School Education and Sports Department of the State issued a Government Resolution dated 20th July 2019 and 29th August 2019 with corrigendum dated 1st October 2019 formulated Grievance Redressal Committees.

13. While dealing with the Writ Petition No.1182 of 2024, this Court noticed that there needed much improvement in the formation and work method of the Grievance Redressal Committees (supra). Accordingly directions were issued to the School Education and Sports Department of the State Government to improve the mechanism by forming modified/improved Committees/Appellate Authorities. It appears that the State Government, in accordance with the directions passed by this Court, issued Government Resolution dated 27th March 2024 which contained comprehensive mechanism for redressal of the various grievances of the private school employees. This Government Resolution dated 27th March 2024 superseded all earlier directions, guidelines and Government Resolutions in this context.

14. Looking to the contents of the Government Resolution dated

27th March 2024, it appears that it is an exhaustive and a complete code in itself for the purpose of redressal of the grievances not only of the private school employees, but also of the School Managements. For the sake of convenience, the contents of the mechanism introduced by the Government Resolution dated 27th March 2024 is reproduced as below:-

"<u>शासन निर्णयः</u> शालेय शिक्षण विभागातील खाजगी अनुदानित/ विना अनुदानित/ अंशतः अनुचानित शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या व शिक्षण संस्थांच्या अर्जावर क्षेत्रीय अधिकारी यांनी दिलेल्या आदेशाविरुध्द अपील/तक्रार दाखल करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे सुधारीत तक्रार निवारण समिती/ अपिलीय प्राधिकरण गठित करण्यात येत आहे.

अ) <u>प्राथमिक व माध्यमिक शाळांसाठी समिती :-</u>

प्राथमिक व माध्यमिक शाळांशी संबंधित प्रकरणे शिक्षणाधिकारी/शिक्षण निरीक्षक प्राथमिक व माध्यमिक यांच्याकडून नाकारली जातात किंवा विहीत कालावधीत त्यांच्याकडून निर्णय घेतला जात नाही, अशा प्रकरणांकरिता पुढीलप्रमाणे तक्रार निवारण समिती / अपिलीय प्राधिकरण गठीत करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे पदनाम	पदनाम
१	विभागीय शिक्षण उपसंचालक (संबंधित विभाग)	अध्यक्ष
२	कनिष्ठ प्रशासकिय अधिकारी/अधीक्षक, संबंधित विभागीय शिक्षण उपसंचालक कार्यालय. (संबंधित विभाग)	सदस्य सचिव

ब) <u>उच्च माध्यमिक शाळांसाठी समिती :-</u>

उच्च माध्यमिक शाळांशी संबंधित प्रकरणे तसेच विभागीय शिक्षण उपसंचालक यांच्याकडून प्राथमिक व माध्यमिक शाळेतील शालार्थ, सेवाखंड संबधित प्रकरणे नाकारली जातात किंवा विहित कालावधीत त्यांच्याकडून निर्णय घेतला जात नाही, अशा प्रकरणाकरिता पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे पदनाम	पदनाम
१	विभागीय अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ (संबंधित विभाग)	अध्यक्ष
२	विभागीय सचिव, महाराष्ट्र राज्य व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ. (संबंधित विभाग)	सदस्य सचिव

क) <u>उच्च माध्यमिक शाळांसाठी समिती :-</u>

उच्च माध्यमिक शाळांशी संबंधित प्रकरणे तसेच विभागीय अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ यांच्याकडून उच्च माध्यमिक शाळेतील शालार्थ संबधित प्रकरणे नाकारली जातात किंवा विहित कालावधीत त्यांच्याकडून निर्णय घेतला जात नाही (अपिलांची प्रकरणे वगळून), अशा प्रकरणाकरिता पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे पदनाम	पदनाम
१	शिक्षण संचालक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	अध्यक्ष
२	विषयाशी संबंधित अधीक्षक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	सदस्य सचिव

२. समिती समोर येणाऱ्या तक्रारीचे/अपिलांचे विषय :-

१. शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वैयक्तीक मान्यता नाकारलेली प्रकरणे
२. शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या नाकारलेल्या बदल्यांची प्रकरणे
३. अनुकंपा तत्वावर नियुक्ती नाकारलेली प्रकरणे
४. कर्मचाऱ्यांची पात्रता विषयक नियुक्ती विवाद
५. शालार्थ आयडी नाकारलेली प्रकरणे
६. उच्च माध्यमिक शिक्षकांची अर्धवेळ पदे पूर्णवेळ करण्यासंबंधी नाकारण्यात आलेली प्रकरणे
७. अर्धवेळ ग्रंथपाल ते पूर्णवेळ ग्रंथपाल उन्नयन करतांना नाकारलेली प्रकरणे
८. लेखापाल (शिक्षण) द्वारे वेतनपडताळणी, वेतनवाढ व वेतनश्रेणीसाठी नकार दिला असेल अशी प्रकरणे
९. कार्यभार (workload) संबंधित वाद/तक्रार
१०. निवृत्तीवेतन व निवृत्तीवेतनाच्या लाभासंबधित तक्रार / विवाद
११. पदे रद्द केल्याबाबतचा विवाद
१२. पद रद्द केल्यामुळे/पद कमी झाल्याने अतिरिक्त ठरलेल्या कर्मचाऱ्यांचे समायोजन.
१३. पद रद्द केल्यामुळे/पद कमी झाल्याने कर्मचाऱ्यांना अतिरिक्त ठरवतांना नियमाचे उल्लंघनाबाबतच्या तक्रारी
१४. शिक्षण उपसंचालक यांच्या अधिकारक्षेत्रातील सेवाखंड क्षमापन नाकारणाऱ्या आदेशाविरुद्धच्या तक्रारी.
१५. महाराष्ट्र खाजगी शाळांमधील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) विनियमन अधिनियम,

१९७७ मधील कलम ९ अंतर्गत ज्या बाबी समाविष्ठ होऊ शकत नाही असे क्षेत्रीय अधिकारी यांनी दिलेल्या निर्णयाविरुध्दची प्रकरणे.

३. तक्रार/अपील सादर करण्याची प्रक्रिया :-

१) महाराष्ट्र खाजगी शाळांतील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) विनियम अधिनियम, १९७७ व नियमावली, १९८१ लागू असणारे शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी व शिक्षण संस्था या समितीकडे तक्रार/अपील दाखल करु शकतात.

२) शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचारी त्यांच्या तक्रारी त्यांच्या संबंधित शाळा व्यवस्थापनास पूर्वसूचना देऊन स्वतः तक्रार निवारण समितीकडे/अपिलीय प्राधिकाऱ्याकडे लेखी स्वरूपात सादर करू शकतात.

३) तक्रारी/अपील संबंधित सहाय्यक दस्तऐवजांसह आणि समोर आलेल्या समस्येच्या तपशीलांसह लिखित स्वरूपात सादर केल्या पाहिजेत.

४. तक्रार/अपील सुनावणी प्रक्रिया :-

१) सक्षम प्राधिकारी यांनी दिनांक १ जानेवारी, २०२४ पासून दिलेल्या निर्णयाविरुध्द समिती/अपिलीय प्राधिकारी तक्रार/अपील दाखल करु शकतात. तसेच, यापूर्वीच्या एखाद्या प्रकरणात मा. न्यायालयाने सुनावणी घेण्याचे आदेश दिल्यास त्या प्रकरणात सुनावणी घेवुन निर्णय देणे समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांना बंधनकारक असेल.

२) संबंधित प्राधिकाऱ्याचा निर्णय प्राप्त झाल्यानंतर पीडित पक्ष किंवा प्रतिवादी निर्णय प्राप्त झाल्यापासून ३० दिवसाच्या आत (कार्यदिन) तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकरणाकडे लेखी अपील सादर करू शकतात. जर एखाद्या प्रकरणात पीडित पक्ष किंवा प्रतिवादी अपरिहार्य कारणास्तव ३० दिवसाच्या आत तक्रार/अपील दाखल करु शकला नाही व त्यानंतर त्याने विहित कारणांसह विलंब क्षमापित करुन तक्रार/अपील दाखल करुन घेण्याबाबत विनंती केल्यास, आणि समिती/अपिलीय प्राधिकाऱ्यास विलंबाचे समुचित कारण असल्याची खात्री झाल्यानंतर समिती/अपिलीय प्राधिकारी विलंब क्षमापित करुन जास्तीत जास्त ६ महिने पर्यंत तक्रार/अपील दाखल करुन त्यावर निर्णय घेऊ शकतात. तसेच सहा महिन्यानंतर मा. न्यायालयाने सुनावणी घेण्याचे आदेश दिल्यास त्या प्रकरणात सुनावणी घेऊन निर्णय देणे समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांना बंधनकारक असेल.

३) अपिलामध्ये अपील करण्याचे कारण स्पष्टपणे नमूद करुन अपिलाच्या समर्थनार्थ आवश्यक तो अतिरिक्त पुरावा किंवा माहिती प्रदान केली पाहिजे.

४) तक्रार प्राप्त झाल्यावर, तक्रारीची पूर्तता आणि प्रासंगिकता सुनिश्चित करण्यासाठी

समिती/अपिलीय प्राधिकरण प्राथमिक पुनर्विलोकन करेल.

५) अपील प्राप्त झाल्यानंतर समिती/अपिलीय प्राधिकारी वाजवी मुदतीत सुनावणीचे वेळापत्रक तयार करेल.

६) समिती/प्राधिकारी सुनावणीची तारीख वाजवी कालमर्यादेत निश्चित करील आणि सर्व संबंधित पक्षांना त्याबाबत सूचित करेल.

७) दोन्ही पक्षांना त्यांचे युक्तिवाद सादर करण्याची आणि सुनावणीदरम्यान आवश्यक तो अतिरिक्त पुरावा सादर करण्यासाठी संधी दिली जाईल.

८) आवश्यक असल्यास, समिती/अपिलीय प्राधिकारी संबंधित पक्षांकडून अतिरिक्त माहिती किंवा कागदपत्रांची मागणी करू शकतो. पृष्ठांकन करुन प्रत्यक्ष समितीसमोर सादर केलेले कागदपत्र विचारात घेतले जातील.

९) सुनावणीदरम्यान पीडित पक्ष आणि प्रतिवादी या दोघांनाही आपापली प्रकरणे मांडण्याची संधी दिली जाईल.

१०) समिती/अपिलीय प्राधिकारी आवश्यक असल्यास संबंधीताकडून स्पष्टीकरण मागू शकतो आणि तक्रार निराकरण प्रक्रिया सुलभ करण्यासाठी संबंधित माहिती गोळा करू शकतो.

११) आवश्यक असल्यास अतिरिक्त पुरावे किंवा माहिती गोळा करण्यासाठी समिती/अपिलीय प्राधिकारी सुनावणी पुढे ढकलू शकतो.

१२) सादर केलेली सर्व संबंधित माहिती, पुरावे आणि युक्तिवाद विचारात घेतल्यानंतर समिती/अपिलीय प्राधिकारी अपिलावर निष्पक्ष आणि पारदर्शकपणे योग्य तो निर्णय घेईल.

१३) समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांनी घेतलेला निर्णय एका विनिर्दिष्ट कालमर्यादेत सर्व संबंधित पक्षांना नोंदणीकृत पत्राने लेखी कळविण्यात येईल.

१४) समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांचा निर्णय अंतिम असेल व सर्व पक्षकारांना बंधनकारक असेल.

१५) तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांनी दोन्ही पक्षकारांना आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्यानंतर तक्रार दाखल केल्याच्या दिनांकापासून ६ महिन्यांच्या आत कायद्यानुसार तक्रारीची सुनावणी घेऊन त्यावर कारणमिमांसेसह निकाल देईल. असा निकाल देताना शासन धोरण, संबंधित अधिनियम/अधिसूचना, शासन निर्णय/परिपत्रक /आदेश, विषयांशी संबंधित न्याय निर्णय हे विचारात घेण्यात यावेत.

१६) समितीस आवश्यक अंतरिम आदेश/निर्णय देण्याचा अधिकार राहील.

५. पाठपुरावा आणि अंमलबजावणी :

१) निर्णय घेतल्यानंतर प्रस्तावित केलेल्या कोणत्याही उपचारात्मक कृती किंवा उपायांच्या अंमलबजावणीचे समिती/अपिलीय प्राधिकारी निरीक्षण करेल.

२) दोन्ही पक्षांना परिणाम आणि आवश्यक असलेल्या कोणत्याही पाठपुरावा/अंमलबजावणी टप्प्यांबद्दल आदेशात सूचित केले जाईल.

३) समितीने/अपिलीय प्राधिकारी यांनी अपील प्राप्त झाल्यानंतर त्यावर कार्यवाही करण्याची प्रक्रिया कशी असावी याबाबतची मार्गदर्शक तत्वे व सूचना निर्गमित करावेत.

६. निर्णयाची अंमलबजावणीः-

१) तक्रार निवारण समिती आणि सहभागी सर्व पक्ष अपिलीय प्राधिकाऱ्यांनी घेतलेल्या निर्णयाची अंमलबजावणी सुनिश्चित करतील.

२) समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांनी निर्देशित केलेल्या कोणत्याही उपचारात्मक कृती किंवा उपायांची अंमलबजावणी करण्याची कार्यवाही त्वरित आणि प्रभावीपणे पार पाडली जाईल.

३) समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांच्या निर्णयाची अंमलबजावणी निर्णयाच्या दिनांकापासून ३० दिवसांच्या आत करण्याची जबाबदारी संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याची असेल.

४) समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांच्या निर्णयाची अंमलबजावणी संबंधित सक्षम प्राधिकारी यांनी विहित मुदतीत न केल्यास त्यांच्याविरुध्द शिस्तभंगविषयक कारवाई करण्यात येईल. तसेच, शाळा व्यवस्थापनाकडून सदरहू निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यास विलंब अथवा टाळाटाळ केल्याचे निदर्शनास आल्यास शाळा व्यवस्थापनावर देखील प्रचलित नियमानुसार कारवाई करण्यात येईल.

७. पुनर्विलोकन :

१) सतत सुधारणा सुनिश्चित करण्यासाठी तक्रार निवारण समिती/मंच वेळोवेळी त्याच्या कार्यपद्धती आणि परिणामकारकतेचे व कार्यपद्धतीचे स्वतः पुनर्विलोकन करेल.

२) तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांचे कार्यक्षमतेचे मुल्यांकन करण्यासाठी आणि संवर्धनासाठी शिक्षण आयुक्त मार्फत मासिक अहवाल तपासला जाईल व आवश्यक ते निर्देश संबधित समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांना वेळोवेळी देतील.

८. तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकाऱ्यांना खाजगी सरकारी अनुदानित शाळांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या व संस्थेच्या तक्रारींचे निराकरण करण्यासाठी निष्पक्ष आणि कार्यक्षम यंत्रणा प्रदान करणे गरजेचे आहे. तक्रार निवारण समिती/अपिलीय प्राधिकाऱ्यांच्या कार्यपद्धतीचे, प्राप्त तक्रारींचे निराकरण करण्यासाठी पारदर्शकता, जबाबदारी आणि न्याय सुनिश्चित करण्यासाठी अर्धन्यायिक तत्त्वे पाळण्याची जबाबदारी अध्यक्षाची राहील.

९. सदरहू तक्रार निवारण समितीची कार्यपध्दती आयुक्त, शिक्षण यांनी तातडीने सुनिश्चित करावी व त्याबाबत आवश्यक ते निर्देश संबधित समिती/अपिलीय प्राधिकारी यांना देतील.

१०. सदर विषयाबाबत यापूर्वी निर्गमित केलेले शासन निर्णय / शुद्धीपत्रक क्रमांकः तक्रार २०१९/प्र.क्र. ७५/टिएनटी- ४, दि. २० जुलै २०१९, दि. २९ ऑगस्ट २०१९, दि. ०१ ऑक्टोबर २०१९ व ०७ मार्च २०२४ या शासन निर्णयाने अधिक्रमित करण्यात येत आहे व या शासन निर्णयाने प्रलंबित तक्रारी संबधित पुनर्गठीत तक्रार निवारण समितीकडे वर्ग करण्यात येतील."

15. In view of this, since entire mechanism has been provided by the G.R. dated 27th March 2024 which can redress the petitioner's grievance effectually, we find it appropriate to relegate the parties to the grievance redress committee as it formed under Government Resolution dated 27th March 2024. We find that the entire mechanism for redressing the grievance has been adequately laid down in clause no.4 of the said Government Resolution.

16. We appreciate the action taken by the School Education and Sports Department of the State Government for laying down such mechanism for redressal of the grievances of the private schools and

the employees therein. Indeed, the subject-matter grievances necessarily involve disputed questions of facts and applicability of the policy decisions, circulars, modifications etc. introduced by the Department from time to time.

17. Its certainly sagacious that such grievances and the disputed questions of facts as also the factual controversies are dealt initially by the expert authorities which are mainly conversant with the facts, applicability of the prevailing provisions/government policies and the terminology used in the various provisions concerning the subject-matter of the grievances. From the recitals of the Government Resolution dated 27th March 2024, it reveals that the Committees formed therein comprise such experts those officiating positions to prevail over the subject-matter grievances.

18. Its pertinent to note that as per Clause 4 (1) of the Government Resolution dated 27th March 2024, although it enables complaints/appeals in respect of the cause of action arisen after 1st January 2024, yet it mandates the "Committees" also to adjudicate the issues of the prior period, if directed by this court.

19. As such, we have no manner of doubt in our minds that the grievance redressal mechanism comprised in the Government

Resolution dated 27th March 2024 is an adequate remedy to redress Petitioners' grievance raised in the present Writ Petition. Petitioner's grievance recorded by us in subject-matter column can be suitably and appropriately adjudicated by the respective Committee in view of issues/subject-matters enlisted in the Clause 2 of the Government Resolution dated 27th March 2024.

20. What we expect and observe that let such pioneering grievance redressal mechanism framed for the Private School Managements and the employees therein, be effectively and scrupulously operated by the Members of the respective Committees. Needless to mention, the respective committees shall always take into consideration the various judicial pronouncements of this Court as well as the Honorable Supreme Court on the issues that may come before those Committees. Failure to follow those judicial pronouncements, not referring to those shall be taken seriously and would be held as contemptuous. The Committees shall meticulously go through the documents tendered by the Parties, the disputed questions of facts and shall take appropriate decisions in the light of the provisions particularly in the light of the law laid down by the Hon'ble Supreme Court and this Court.

21. The respective Committees must refer into its orders the legal positions on the subject-matter issues and pass appropriate order

rendering categorical finding as to how the legal position applies/covers to the case in hand.

22. The proceedings before the respective committees shall be taken to its logical end meaningfully and not merely would remain pending. The time frame shall be observed scrupulously by the respective Committees. No committee shall refuse to entertain the complaint/grievance for want of any order under challenge, if the complaint/grievance is raised due to inaction on the part of any authority to adjudicate proposal/claim of the concerned school management or its employee.

23. As such, an Order is not the only cause of action to approach the Grievance Redressal Committee. But delay or inaction on the part of any authority to decide a claim, proposal of the management or its employee, shall also entitle such management or employee, as the case may be, to approach the Grievance Redressal Committee. In such case, the limitation to file the Grievance/appeal shall start from the last reminder duly served on the concerned authority.

24. In view of this, the Writ Petition is disposed of with following directions.

A. The petitioner may approach to the appropriate respective

Grievance Redressal Committee formed under the Government Resolution dated 27th March 2024, for the grievance raised in this Writ Petition. The Petitioner shall submit the grievance together with every relevant document, judgments, orders, judicial pronouncements in support of the claim/grievance.

B. The Petitioner shall also submit his email address, WhatsApp number and postal address for correspondence, in the Grievance memo itself in the foot note.

C. Upon receipt of such Claim/grievance, the Chairperson of the Committee shall immediately schedule meeting of the Committee and convey the date of 1st hearing to the Petitioner which shall be within four weeks from filing of the grievance.

D. The proceeding shall be concluded strictly as per the Government Resolution dated 27th March 2024.

E. Considering the clause laying down the limitation to file the grievance and Petitioner's *bona fide* prosecution of the present writ petition, we hope and trust that the committee shall not discard the appeal / representation / complaint **on the ground of delay**. All points are kept open.

F. The concerned Grievance Redressal Committee formed under the Government Resolution dated 27th March 2024, shall adjudicate Petitioner's grievance in accordance with law, on its

own merit and meticulously adhering to the procedure prescribed therein and the directions issued and observations marked herein.

G. Refusal, delay or reluctance to accept the grievance for any reason including non-formation of the Committee shall be held contemptuous and would invite serious repercussions firstly on the Chairperson and the Member/Secretary of the Committee.

H. The Grievance Redressal Committee shall record clear reasoning thereby referring to the legal position; and the reasons to apply or refusing to apply, as the case may be, the judgments and legal pronouncements relied upon by the parties to the hearing.

I. Immediately within 03 days from the passing of the decision on the grievance of the Petitioner, such decision shall be intimated to the Petitioner by Email, WhatsApp and by registered post AD.

25. The Writ Petition stands disposed of. Rule made absolute in above terms.

[Ajit B. Kadethankar, J.] **[M. S. Karnik]**